HVEM OPFANDT FISKESTAN

Dengang mennesket »opfandt« fiskestangen, gjorde det noget meget betydningsfuldt. Det udvidede sine muligheder for at skaffe sig føde og styrkede også evnen til at overleve og leve bedre.

Måske var det ikke lige netop sådan, De anskuede Deres kæreste »legetøjs« oprindelse? Eller måske har De, som sikkert langt de fleste lystfiskere, ikke skænket det synderlig mange tanker, hvorfra Deres fiskestangs forgængere stammer.

I virkeligheden hører line, krog og fiskestang til blandt vore meget fjerne forfædres – og dermed hele menneskehedens – mest fundamentale »opfindelser«. At fiskestangen kom til på et relativt sent tidspunkt, kan vel synes mærkeligt. Ved nærmere eftertanke er det dog slet ikke så mærkeligt endda. Forudsætningen for at »opfinde« en fiskestang turde vel siges at være, at man forinden kendte til line og krog. Efter arkæologernes mening har det vitterligt taget 650.000–700.000 år at udvikle netop disse to ting til noget, der ligner de liner og kroge, det moderne menneske kender.

Næste skridt på vejen bliver så at få den helt epokegørende idé at fæstne linen til en stang – en »armforlænger« – og dermed øge sine muligheder for fangst meget betydeligt.

At sige noget helt bestemt om, hvornår mennesket tog den første fiskestang i brug, er ikke muligt. Men vender man opmærksomheden mod et af de ældre kulturfolk, man kender temmeligt godt, nemlig ægypterne, så viser flere af deres gravmalerier og relieffer, at de har kendt fiskestangen fra cirka år 2000 før 0. Også fra Oldgrækenland og det gamle romerske rige har man relieffer og malerier, der viser, at i hvert tilfælde har grækerne kendt fiskestangen allerede cirka år 300 før 0. Alle denne fjerne fortids fiskestænger synes at have været meget korte, hvad forskerne har kunnet finde ud af ved sammenlignende målinger på det tilgængelige billedmateriale, idet ingen fiskestang fra oldtiden er bevaret. Bortset fra kineserne, som synes at have kendt sammenlimede eller sammenbundne stænger af langsgående elementer fra år cirka 900 før 0, synes alle andre folkeslags fiskestænger at have været smidige grene fra træer eller buske. Sandsynligt er det dog, at man, hvor bambus eller passende rørvækster groede, har anvendt disse også.

I modsætning til mange andre af menneskets tidligste »opfindelser«, som op gennem tiderne forbedredes eller perfektioneredes, skete der ingen større ændringer med fiskestangen. I hvert tilfælde ved man intet koncist om nogen form for udvikling før midten af det femtende århundrede. Den engelske »Book of St. Albans« fra 1496 giver en temmelig nøjagtig konstruktionsbeskrivelse af en stang. Ved rekonstruktionsforsøg fik man et levende indtryk af, at datidens lystfiskere må have haft gode kræfter. Stangen var todelt og må have været 14–16 fod lang. Underdelen – »the staffe« – var cirka ni fod lang og lavet af pil eller røn. Træet skulle skæres af mellem Mikkelsdag (29. sept.) og Kyndelmisse (2. feb.). Altså i den kolde tid, hvor der ikke var megen saft i det. Det skulle varmes i en ovn, men for ikke at det skulle »slå« sig, blev det bundet fast til et stykke tykt, lige træ. Underdelen var ikke taperet, men gjort hul ved udbrænding, så den blev lettere. Den bar en metalferrule og en aftagelig bunddup med et solidt spiger. Stangen kunne altså stå sikkert i jorden, hvad der antyder anvendelse også til bundfiskeri. I den hule underdel kunne topdelen – »the croppe« – anbringes under transport. Toppen skulle laves af to sammentaklede dele. Den øverste af enebær, slåen, vildæble eller mispel. Den underste af grøn hassel. Alt i alt en temmelig kraftig sag, der har stillet visse krav til fiskerens fysik.

Om ferrule i betydning samlerør er her ikke tale. På den omtalte stang har ferrulen kun været en sikring mod, at underdelen skulle få tendens til at flække. Vore dages ferruler, hvis funktioner jo er velkendte, er faktisk af ny dato. Vi behøver kun at gå knap halvandet hundrede år tilbage for at blive overbeviste om, at ferruler som vi kender dem, var et ukendt begreb. Nogle af vore bedsteforældres stænger havde vel ferruler, men der fandtes da også masser af udmærkede, delte stænger, som var uden. De blev ganske enkelt samlet med taklinger eller særlige bindsler. Helt op til 1960 forhandlede I. S. Sharpes fra Skotland plastimprægnerede laksefluestænger

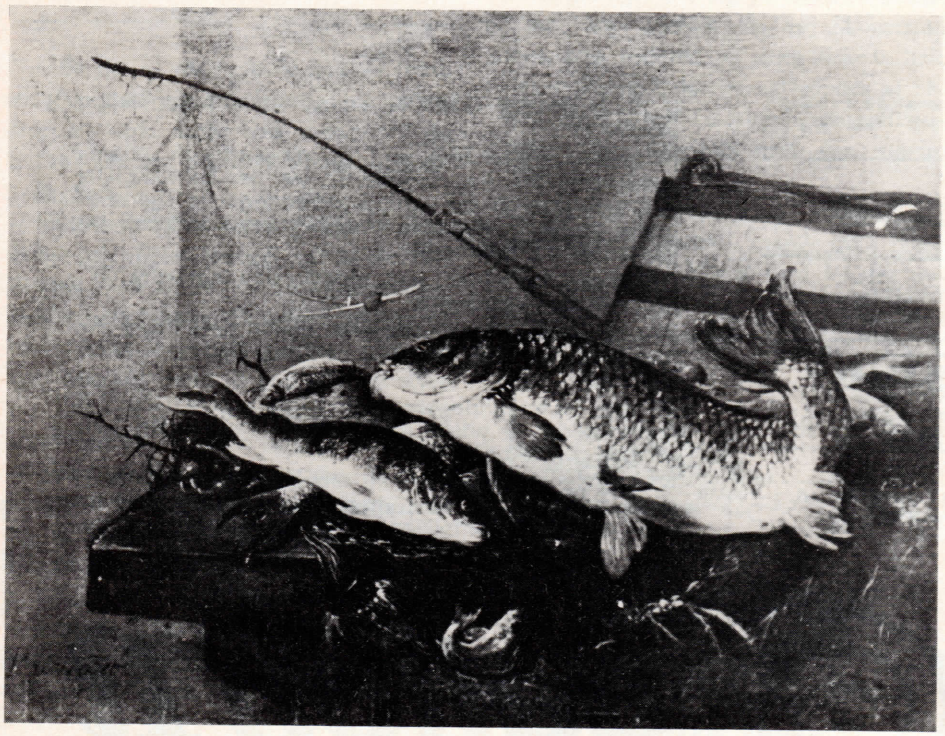

Denne stangs top og bunddel er af samme udformning som den, der omtales i »Book of St. Albans« fra 1496. Billedet er bare malet cirka to hundrede år senere af Pieter van Noort. Det findes på Rijksmuseum i Amsterdam.

GEN?

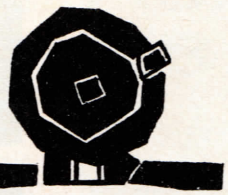

i tre dele uden ferruler. De skulle samles med tape eller takles. Sharpe-stangen var af meget fornemt forarbejdet splitcane. Idag synes ferruler jo at være på vej ud af billedet igen, men det er en helt anden historie.

☆

Som det fremgår af konstruktionen fra 1496, har man allerede dengang haft ideer om at indvirke på stangens »aktion« ved at anvende forskellige træsorter. Helt op til vore dage er der udført tusinder af eksperimenter med diverse arter træ. Vore olde- og bedsteforældre må have diskuteret emnet temmeligt indgående. Dette ses med al ønskelig tydelighed af lystfiskerlitteratur fra den tid. Ask, rød-ceder, orange, jerntræ, lancewood, hickory (nordamk. valnød) og greenheart (flere arter vestind. og afr. laurbær) har været grundigt gennemprøvet. De to sidste træsorter blev mest benyttet, og der lever sikkert lystfiskere, som ejer stænger af greenheart, der har tilhørt deres far. Hickory anvendes i øvrigt endnu af mange stangbyggere til konstruktion af ekstra svære stænger for tun, marlin og andre havgiganter.

Den helt store og skelsættende fornyelse kommer dog først omkring 1847, hvor engelske lystfiskere og stangbyggere begynder at fremstille stænger, eller i det mindste topdele, af noget, de kalder »split-bamboo«. Det, vi idag kalder »splitcane«. Hvem der opfandt splitcane, kan ikke fastlægges. Men at dette materiale ikke har været benyttet før, kan måske også undre. Det er jo dog en kendsgerning, at både Calcutta-bambus fra Indien og Tonkin-bambus fra Kina i naturform har været brugt af lystfiskere samtidig med både greenheart og hickory. Første gang man i Europa hører om »split-bamboo«, oven i købet i forbindelse med et stangbyggernavn, er 1847. Manden, der omtales i en lystfiskerbog fra samme år, er det engelske kongehus' egen stangbygger mr. Lane. Noget tyder imidlertid på, at mr. Lanes stænger ikke var sekskantede som dem, vi kender. Snarere var de trekantede, for allerede i 1851 udstilles tredelte og trekantede »split-bamboo« stænger i London og New York. Under alle omstændigheder er 1847 et mærkeår i fiskestangens mangetusindårige historie. Fra 1847 begynder det nemlig at gå stærkt. I 1883–84 påstår »Hardys«, at de har opfundet sekssplitstangen – og det er måske rigtigt. Ingen har hidtil sagt Onkel Hardy imod på dette punkt. Til gengæld påstår danskeren Poul Suder i 1955, at sekssplit er noget bras, femsplit er det eneste, der dur. Ham var der derimod mange tusinde lystfiskere, som sagde imod. Trods det faktum, at »split-bamboo« stængerne fra 1847 forlængst havde udviklet sig til de højt perfektionerede »splitcane« stænger vi kender – og stadig værdsætter meget højt – markerer 1950erne dog et nyt afsnit i fiskestangens lange udviklingshistorie. I 1931 opfandt en amerikansk kemiker det stof, man kalder »fibre-glass«. Dette fører meget hurtigt til, at der fremstilles massive fiskestænger af dette nye og meget fremragende materiale. Men i 1950 sker det, som vitterligt betyder en revolution for stangfremstilling – man begynder at lave fiskestænger af glasfiberrør. Fra det år oversvømmedes den ganske klode med fiskestænger af glas.

Og her er det, De og jeg – og vore fiskestænger – er nået til i det Herrens år 1972. Efter at have prøvet træ af mange slags, græs – bambus er jo en græsart – i en kort periode stålrør, er vi nået til at bruge glas.

Hvad mon en stenaldermand, en oldægypter, en romersk borger, en middelaldereuropæer eller Deres egen bedstefar ville sige til det?

For slet ikke at nævne ham, der opfandt fiskestangen. *W. T.*

Engelske sportsfiskere i Gudbrandsdalen. Stængerne er medestænger med fast snøre og slipløkke i toppen. Faktisk det samme princip som Izak Walton har brugt, og han døde som bekendt i 1683. Illustrationen er fra midten af nittenhundredetallet.
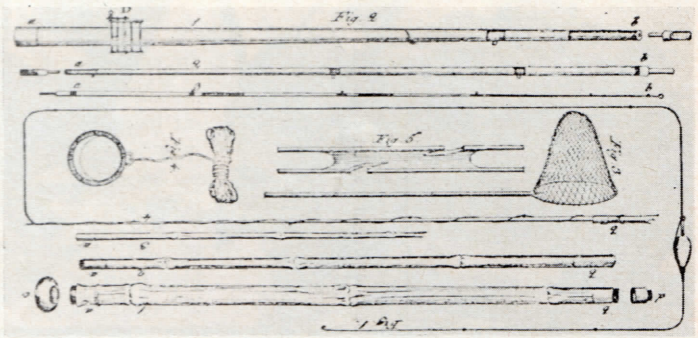
Stangen med hjulet på har ikke samlerør/ferruler, men en slags hultap samlinger. Bambusstangen har det heller ikke. Dens dele stikkes inden i hinanden. Begge stænger er medestænger. Fra »Der wohlerfahrene Fischermeister« af D. J. Tscheiner. 1821.

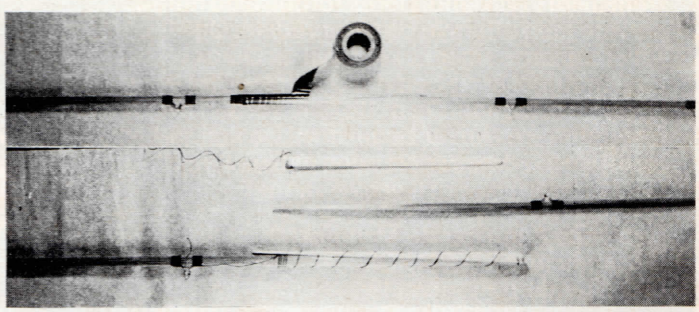

Ferruleløs splitcanestang årgang 1960 fra Sharpes. Samles med tape.